

Bayı. yoldaşlarat,

Ben burada iken, Sovyetler Birliğinde bulunmakta halen sağ bulunan bazı değerli komünist yoldaşların, Türkiye Komünist Partisinin ilk teşkilat mevratları (1918-1922), Sovyetler Birliği dahilinde ve haricindeki faaliyetleri, o günlerin komünist olsun veya olmasın Türk olarak ayrı ayrı partileri ve bunların politik veche ve işleri ve bu politik işlerin müsbet veya menfi şekilde sonuçlanmasının vesile ve sebeplerini, mürkin merteye vesikalara istinad ettirerek, iyi veya kötüye mikayese etmek suretiyle, şimdi ve ileride gelecek genç nesle müsbet bir ders ibret olacak surette, teşhit edilmesinin faydalı olacağı hususunu görülmüştük.

Ben, Sovyetler Birliğine gelidiğim gündenberi, sağlığımın müsbet nisbetinde bazı şeyler kazılamıştım. Fakat bu yazılar, hatta Baku da olsun Moskova da olsun, şimdiye kadar kitap okuma evlerinde ve parti arşivlerinde edinebildiyim belgelere istinad ettirilmis olduğum halde bile, ancak bir roman mahiyetinde kalmaktan ileri gidemiyor, yahutta buda öyle geliyor. Beninle burada görüştükçe, sonra bu yazıları mümkün mertebe bazı esaslı tarihî belgelere, istinad ettirmek fikrine düşüldü.

1959 senesi yazında Baku, parti arşivinde ve Azerbaycan İlim Akademisi el yazıları arşivinde bulabıldıklarım, esaslı tenvir etmekden uzaktır. Çünkü Baku, da toplanan Türkiye Komünist Partisi 1-ci kongresinde seçilen merkez komitesinin, kongraya tekaddüm eden günlerin ve merkez komitesinin Türkiyeye hareket ettiği güne kadar geçen müddet zarfında bitmiş muhaberatı, belge ve evrakı tamamen merkez komitesi tarafından kenarlarıyla beraber Türkiyeye götürüldü ve oradada yoldaşlarla beraber gömüldü. O günlerin tek tek bazı muhaberatını, ya Zakafkasya İlike komitesi (ZAKKAFKAYKOM) yahutta park halkları hareket ve tebliğat şurası idare heyeti (A. D. Stasova sorumlu katibi idi) arşivleri beyanında olması lâzım gelir. Bu iki arşivi bulmak için, Moskova Marksizm-Leninizm enstitüsü ve parti arşivinde epeyce uğraştım. Aradığım bu iki arşivde bulamadım. Fakat, bu evrende vesikalar bulduğusende bunlarda maksada tatmin etmekden başka, benzet parti arşivi müdürü yoldaş Lavrofa bir vurmak durumunda

Kaldım. Foldas Davrof, 1926'ya mesine ve Moskova'ya ilke komitesinin
arşivinde
birliyi, Tibilisiye, Gircistan komünist partisi merkez komitesinin
günü, Şark halkları harakât ve tebliğat şurası idare heyetinin ve Türki-
ye komünist teşkilatı ve partisi delegelerinin iştirak ettiği, kome-
nin 1, 2, 3 ve 4-ü kongrularının ve umumiyetle kome-
nlerin arşivinde
Sovyetler Birliği komünist partisi merkez komitesinin zati arşivinde
ve arşivinde olduğunu ve bu vesikalara bakmak ve icap edenleri seçmek
içinde, bu vesikalara ihtiyacı olan kardaş partilerinin hususi surette
istatistikleri ve ricalarıyla mümkün olabileceğini, söyledi. "

Bu duruma göre, Gircistan partisi arşivinde bu işi başarabilmek
için Tibilisiye gitmekliyi meaddi durumun müsait deyildir, bunu bir
neft geç. Kome-
nlerin ve şark şurası arşivlerindeki gözden geçirmek için,
Türkiye Komünist partisi merkez komitesinin, Sovyetler Birliği komünist
partisi merkez komite-
sinde hususi surette terebbüs etmesi la-
zımdır. Böyle bir terebbüs tarafınızdan yapıldığı takdirde ben de, niç
bilmezse partimizin pekte yakın olmayan nazisine ait bazı hadiseleri
aydınlatmak hususunda kendi dağarcığımda kalan emek ve bilgilerimi
büyük seviyede bu işe mütevazıfane katmaya hazırım.

Aksi halde, ben yine bu güne kadar karalamış olduğum yazıları,
hâli hazır durumla, parçalar halinde, görüştüğümüz ve kararlaştırdığımız
şekil ve yol ile sana göndermek kararındayım. Metekim bu mektupdan son-
ra Türkiye komünist partisi birinci kongresinde seçilen, beşta Mustafa
sıpa olmak üzere, merkez komitesinin feci akibetlerine sebep olan amille-
ri tenvir etmesi pek mütemmel olan bir yazıyı hazırlamaktayım.

Hususi müyalıma gelince, ben diğerinin arşivim. Muhtardan ayoneri
birlik. çalışıyor. çalışıyor yalnız Moskova'yı veriyor. İhtidix bir radyo mi-
nensisine gösterdim. Tamam deymez ve yedek parçalarında bulamaz desdi.
Ne geldiği vakit belki mülimden anlar ve işe yarar bir hale koyarız.
Bu hale göre Türkiyede olup bitenler hakkında bilgim ancak PRAB
gazetesinde Türkiye hakkında çıkan haberler hacmindedir. Moskova, aksi
muhtardan tekitatlarına bulunması lazım gelen Türkiye gazetelerinde
elimi ayagom arşivim çalışıyor çalışıyor. Şark halkları arşivim

şane, V. I. Lenin kitap evine ve sair yerlere gidipde bunları okumaya ne
sağlığım ve ne de vaktim müsaitti. Birkaç gazetelerini kitap evlerinden
aldım ta evde okumak imkânını bulabilsem yanıt bu imkân verilse bende
yavaş yavaş "Bizim A. D. İ. O." ve diğer muvafık görülecek resmî ve gazeteleri
yazı işleri emektarları arasına katılabilirdim.

Çok müteekkik katılmam o senin temin ettiğin "Liberal" dergilerini
nepsini kabul ettikten üç aydan fazla bir müddet geçtiyi halde henüz
bir faydasını his etmiyorum, belki bir fasıl daha tekrarlamak lazım.
Şakir bir ~~Baku~~ Baku, da "Liberal" kopye çalışmalarında başarı almış, kendi sırtlarını
da tecrübe etmiş yoldaşlar tavsiye ediyorlar. Birde onu tecrübe etmek
için, Eylülün on beşinden sonra gitmek ve Ekimün on beşinden evvel gelme
üzere, Baku, ye gitmeye karar verdim. Bakalım bir fayda görebilirmiyim, bu-
da bir limit kapusudur ve nemde bu vesile ile ^{arzularıyla} bir araştırma daha yap-
rım. Göndüler bir ve sen olsun.

Emektarların cümlesine selamlar ve işlerinde başarı sağlamaları
ni temenni ederim.

5 Eylül 1901

Saygılarımla: Süleyman-Murî C. *Hyppur*

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARASTIRMALARI VE TÜSTAY VAKFI

Sayın arkadaşlar!

İlişik olarak TKP-merkez komitasına sunduğum tavrımle maksadım bazı tarihî meselelerden arkadaşları tenvir etmektir. Sovyetler Birliğine geldiyim 1930 senesindenberi arşivlerde ele geçirdiyim vesikalara 45 senelik parti tecrübeme ve 22 sene Türkiyede bulduğum müddet zarfındaki görgülerime dayanılarak yazılan bu tahrir, yazmakta olduğum geniş ve etraflı tercüme haliminin bir cüzüdür. Tercüme halimin yazılışı sona erince SBKP merkez komitası yoluyla TKP merkez komitasına tabii sunulacaktır. Tahrirde izahına lüzüm görülecek hadiseler hakkında şifahi ve yazılı olarak izanat vermeye hazırım.

Saygılarımla

28 / 11 / 1982

[Signature]

TÜSTAV
TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARŞİVİ
TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ

Benim tercümei halimde bir tek netice çıkarmak mümkünki, oda, Türkiye komünist partisinin Moskova mümessili/Marat'ın parti kontrol komisiyonuna takdim etmek istediği adam ben deydim. Elbet bu iş mümessilin şahsen kendisi işide değil onun çıkarlarından birinin teşvik ve teşci ile olmuştur. Koy, bununla onlar ^{bu işi} teselli olsunlar.

Tercümei halimde mufassalan izah ettim gibi, ben, Kafkas cephesinde çar rus ordularına iltica ettim 1917 senesi şubat ayındanberi, rus amele ve komünistleri arasında tebiye aldım, onlara, kendi insani işlerinde, komünist mevkuresinde, onlar için ve kendim için en ağır şerait altında, elimden geldiği ve gücümün yettiyikadar, cephelerde ve partizan müfrezelerinde yardım ettim ve nehayet onlarla beraber ESER-NESEVİK ve Musavat zindanlarında, onların elem ve kederlerine katıldım. Ben bütün bu acılara katlanırken birgün kendi memleketimi, sosyalist ve gelecek muzaffer sosyalist memleketler ailesinin layık bir üyesi görmek gibi ulvi bir mefkureye hizmet ettiyime inanıyordum. Bu maksat içinde, esirgeye bildiyim sağlığımın kalan kısmını, bundan böyle de bu uğurda ve aynı hedef ve gayeye hizmet eden arkadaşların emrine amade etmeyi kendime bir borç bilirim.

Ben, TKP-nin dünki başarısızlıklarının en mühim amillerinden birini parti kadrosunu ve parti içindeki hainler ve provakatorlar ile mücadelesinin ihmalinde görüyorum. Mesela; ben, Türkiye'de bir komünist olarak, 1921 senesi başlarında yoldaş Mustafa Suphi'nin başta olduğu halde TKP-nin merkez komitesi üyeleriyle işçilerinin toplu olarak, Türkiye'ye gitmelerine mani olmak için کافی derecede muannidane teşebbüste bulunmadım. Bu seyyahat, malum olduğu üzere 15 teakâr inkılapçı arkadaşımızın reciane katılmalarıyla sonuçlandı. Eğer yoldaş Mustafa Suphi, şarkılara hass diktatörlük zınniyetine kapılarak parti işlerini resen ve yanuca dar bir çevrede, ki neticede bu çevrenin bir kısmı hain çıkarlar ve partiyi sattılar, haletmek yolundan gitmeseydi bu feci sonuç vaki olmaya bilirdi.

Parti kadrosuna alakasızlığın bir şaheseride çark halkları komünist üniversitesinde 1925de vaki oldu; şöyleki Türk sektörü içinde, kendilerini Türkiye idaresi ve burjuvasının mümessilleri gibi sayan ve hatta öyle görünmekten çekinmeyen ve sektörün idare mevkilerini ellerinde bulunduran bir kısmına karşı teşekkül eden gruba iştirak eden, özleri ve kendileri işçi olan talebeleri, kendi toplantılarında Nurettin Vela ile Nazım Hikmeti TKP den çıkardılar diye, trotskistlikle ittiham ederek üniversiteden tahrif edüp istihsale sürmeleridir. Tabii, bu talebeler, senelerce geniş sovyet toplantılarında, TKP için ebedi gaip edilmişlerdir ve elanda kendilerine bir alaka gösterilme emmareleri yoktur. Belki hepside olmasa bile, bunların arasında TKP için istifadeye elverişli bir kaç arkadaş seçmek mümkün olabilirdi. Bu talebeleri trotskistlikle ittiham edenler arasında ~~arasında~~ değil hatta tam başında, 1921 senesi Bakü'de Türkiye Komünist Partisi harici birosu yağıykası toplantısında, yoldaş Lenin ile Trotski arasındaki profsayuz münakaşasında trotskinin noktai nazarını müdafaa edenlerin başında Ahmet Cevat vardı; demek oluyorki, asıl trotskistler, asılları ve kendileri özbeöz işçi olan talebeleri üniversiteden sürmeye sebep oluyorlar; sebep olabilmelerinin imkanında, bunların topunun başta hocamız dedikleri Ahmet Cevat'la, üniversitenin akademik terkibi arasında bulunmuş olmalarıdır.

Bütün bu vakalar, TKP idarecilerinin, TKP kütlesiyle daha sıkıdan saksıya alaka sağlamalarını emr eder. Ayrı ayrı komünist türk arkadaşların TKP idarecileri veyahutta onların mümessili, mesela Marat tarafından ziyaret edilmeleri hiç bir müsbet netice vermez, bilakis dediği koduyu artırır.

Kendi mukadderatlarını senelerdir Sovyet halklarıyla saksıki bağlamak komünist-türk emigrantlarıyla, gizlilik güdüyoruz diye kosmaktan görünüp ve o kafayla görmek doğru deyildir ve bilhassa kendilerini siyasî rehber sayanlar için ise büyük ve tamiri gayri kabil büyük bir hatadır. Emigrant türk komünistlerine her sebep ve vesileyle sokulmak, bir gün bunların bazılarının partiye elverişli olabileceklerini göz önünde tutarak onların ruhlarına ve vicdanlarına nüfuz ederek, kendilerinin her zaman parti hizmetine celp edilebilecek bir surette hazırlıklı bulunmalarını teşvik etmek ve sağlamaktır. Bu noktai nazardan parti üyelerinden

beherine yanaşıldığı vakit, onlarla daimi ve sebatlı meşgul olmak icap eder; partinin mahrem işleri haricindeki parti işlerinden onları tenvir ederek, günün icaplarına göre, muayyen mevzular ile meşgul olmaları lâzım geldiği hususlarda kendilerinden muayyen isteklerde bulunmak. Mesela: Türkiyeli komünist yoldaşların, parti öğretim programları dahilinde muntazam öğretime sevkleri için, SBKP ilk parti teşkilatlarına bağlanmalarını hususunu düşünmek ve temin etmek, bana iyi bir iş gibi geliyor. Bu suretle arkadaşların siyasi bilgi seviyeleri daimi yükselir, hiç olmazsa bilgi seviyelerini, günün icaplarına göre ve bu icapların emriyle iyi şekilde muharaza eder. Eğer bu şekilde bir öğretim sistemi teşkil etmek her hangi bir sebeple mümkün görülmezse, o vakit arkadaşları zaman zaman, hiç olmazsa ayda bir defa, TKP-İi entereese edecek mevzuları incelemek üzere bir semina etrafında toplayup mübahasa ve münakaşayı teşvik etmek, benim bildiyime göre öyle Türkiyeli emigrantlar varki SBKP materyalleri şöyle dursun gündelik gündelik gazeteleri bile okumuyorlar.

Elibet, Türkiyeli emigrant arkadaşları, TKP tarinile tanıştırmak çok iyi olurdu. Fakat, gelecek tarine esas olacak ayrı ayrı parçalardan başka, ortada tam tertip yazılmış bir tarih yok. Muhakkak böyle bir tarihi meydana getirmek lâzım, bunun içinde, gerek ayrı ayrı arkadaşların elinde ve gerekse partiler arhivlerinde kâfi derecede vesikalar tedarik etmek lâzımdır. Ben, materyal toplamakla çok meşgul oldum ve oluyorum; materyal tedariki hususunda, bu işle yani tarini materyalleri tesbit etmekle meşgul olan arkadaşlara yardım etmek lâzımdır; böyle bir yardımı kardeş parti müessili sıfatıyla yoldaş Marattın yazılı olarak istedim, üzerinden aylar geçtiyi halde o inatla susuyor; Maratın bu susmasına, bir parti üyesine karşı itimatsızlığın bir tezahürü gibi bakmak doğru olur. Bundan başka, tarihi materyaller ve başka mühim hususlara dair yazılı müracaatlarıma cevap vermemesi Marat'ın aleyhimde parti kontrol komisyonuna vermiş olduğu jurnaldaki ısrar ettiyi manasına gelirken buda, benim eskisitaajımla partide alıkonulduğumdan sonra büsbütün abestir.

Tek bu misal, Parti amali ugruna burada veya Türkiyede namuslu ve fedakarane çalışmış parti veterinarlarının isteklerine karşı dikkatli olmak lâzım geldiğini ispat eder; bu gibi arkadaşları, sağlıklarının müsaadesi nisbetinde parti faaliyetine her hangi bir şekilde celp etmek lâzım gelirken bilakis sukut tercih edilerek mani olunuyor ve bu suretle kendileri parti için ebedi yitiriliyor.

Yukardaki tek bu misal ve benzerleri Moskovadaki TKP müessili leyhine müsbet bir icraat sayılamaz. Bunun gibi meselâ: 1949 senesinde Ankara Halk Komünist partisi/1922/ teşkilatçılarından Salih Hacı oğluy, Moskovadaki TKP müessili gözü önünde yakaladılar ve kampa sürdüler ve kampada öldü/1949/; hadi hadise şahsiyet kültü zamanında oldu diyelim, sonraları müdahaleye teşebbüs edüpde arkadaşını kurtarmak mümkün de-yilmeydi? Önsuzda sayıları gayet mahdut olan TKP üyelerini kimisini trostikist, kimisini casus, kimisini de bilmem nelerle ittiham ederek mukadderatlarıyla oynamak gibi, şahsiyet kültü idare zamanından kalmış idare usulleri çoktan sona ermiş ve XXveXXII siyezdlerin kararıyla tarihe gömülmüştür.

TKP idarecilerine, partiye sadakatlarını işleriyle ispat etmiş Türkiyedeki parti veterinarlarıyla da alaka tesis etmek zamanı çoktan gelmiş ve hatta geçmiştir. Ben ceza evindeniki arkadaş Hikmet Kıvılcım, Nuri ALKAN/tanıyordumki birincisi İstanbulda ikincisi Gaziantep'de son derece ağır başlı olarak parti ugruna varlarını yoklarını Fedade-gelmilerdir. Bunlar ve benzerleriyle niçün Türkiyede alakaya girişilme-sin, ümit edelimki alakaya girişilmiştir ve hayırlı neticelerde ifade ediliyor.

TKP-nin Anadoludaki faaliyetine gelince: Ben, burada Maratla kar-şılaşupta gayet mahdut görüşmelerimizden öğrendimki, TKP hatta İstan-buldaki sendika teşkilatlarına bile bir tek adamlarını yerleştirememişlerdir. Her halde, şimdiki Türkiyede TKP-nin faaliyetinin olagan üstü zor olduğuna kabul etmekle beraber, bu hal, faaliyetin faaliyetin mümkün ol-madığı manasına alınamaz. Eğer bu durum hakikaten böyle söylenildiği gibi ise, ne için böyle olduğu sorulabilir? Çorumda iken gözümün önün-ceriyen eden bir olayı beraberce gözden geçirelim:

1950-1951 senelerini zarfında ben Çorumda sürgün bulunuyordum ve/Kızıl İr-
mak otelinde çalışıyordum;otelin,her otele olduğu gibi kahvesi vardı.
Burada,Omer isminde biri,kendine profesyonel-revolüsyoner süsü takınarak
sabahdan gece yarılarna kadar,kahvede oturur,envai türlü oyunlar oynar-
dı,tabii çalışmıyor ve bir iş ve güç sahibide deyildi.Dünyanın hiç bir
yerinde,tabii bu meanda Türkiyede de aylakçıdan kimse hoşlanmaz,gayet
tabii olarak bu gibilere şüpheli nazarla bakarlar.Bütün gününü gece ya-
rılarna kadar kahve köşelerinde tenbellerle,aylakçılarla ve sabıkallılar
la geçiren bir arkadaş kitle indinde hiç bir itibar sahibi olamaz ve hal-
kın kendisine karşı sevgi ve saygısını sağlayamaz;temenni edelimki bu
misal tek ve hiç olmazsa seyrek olsun.Onun,Mustafa Alkan isminde,bendeki
o zaman nasil olan intibaa göre,kafaca bir arkadaşı vardı,ki kendi işi
ve gücüyle meşgul,bakırcılık yapar ve bütün halkda kendisine sevgi ve
saygı gösterirdi.

Sovyetler birliyinde ve moskovada ki emigrant Türkiyeli arkadaşlar
partili olsunlar veya olmasınlar,bazı hususlarda TKP-nin faaliyet saha-
sına girerler;mesela parti üyelik hakkı ödemek.Türkiyeli emigrant TKP
üyeleri arkadaşlar parti üyelik haklarını ödemiyorlarmış deniliyor;bu
hususu inanmak pek zor.Eğer,hakikat böyle ise,bu gibi arkadaşların sa-
mimiyetlerine inanmakta zordur;bu gibilerin,mefkureleri ugrunda memleket
lerini terk ederek emigrasyada buldukları seneler zarfında,parti tüzü-
ğünde çığneyerek,parti üyelik nakkı ödememelerini,cahilliklerine haml
etmek olmaz.Bu gibiler,ta evelinden,mefkure arkadaşlarına aldatarak,şri
şahsı menfaatlerini temin için partiye üye olmuş,bu güne kadar partiyi
aldatmış,ve her zaman ve her yerde reneğatlar ve provakatorlar sınıfına
geçmek fırsatını ceplerinde saklayan adamlar olarak kabul etmek lâzım
gelir.

Arşivlerde tanışmak imkanını bulduğum ve bunlardan bir kısmının,
tercümei nalimde yeri bulunan bazı vesikalar,TKP-nin 1918-1920seneleri
faaliyet devreleri için hiçte iyi bir şeyler söylemiyor;bu devre zarfında
da TKP idarecileri,Türkiye işçi ve köylüleriyle hiçte alakaları olmayan
bir çok milli-şövenist ve bilhassa pantürkist elemanlarla daimi mücadele
etmek zorunda kalmışlardır.Bu devre zarfında gene vesikalardan görüldü-
ğü üzere,yoldaş Mustafa Suphi pantürkist ve reneğatlarla mücadele ugrun-
da az gayret sarf etmiş deyildir;buna ragmen yoldaş M.Suphi kendisi,Fer-
ganada basmacı narekatına iştirak etmiş ve bu hareketi 7000 basmacının
başında olarak,genç Türkistan sovyet cumhuriyetine ve kızıl orduya kar-
şı sevk etmiş,Türkiye işçi ve köylüleri düşmanları,Memet Emin ve Süley-
man Sami gibi iki provakatoru kendisiyle beraber Türkistandan/Taşkent/
Bakü'ye getirmiş ve Türkiye komünist partisinin birinci kongresinde,
bunlardan birini merkez komitesi ikincisinde merkez teftiş komisyonu
üyeliklerine seçilmeleri nususunda gayret sarf edecek kadar ileri gide-
rek gaflet göstermiştir.Bu iki provakatorlar M.Emin ve S.Sami 1921sene-
si başlarında başta yoldaş M.Suphi olmak üzere TKP merkez komitesi üyeler
ve işçileri olmak üzere on beş fedakâr komünist arkadaşımızün toplu olara-
k seyyanatlarını ve Trabzon'daki suretle oladürülmelerini teşkil etmek
suretiyle Türkiye inkilap tarihinde emsali görülmemiş en büyük cinayeti
irtikâp etmişlerdir.

Bakü'dede/1920/yoldaş M.Suphi geldikten sonra pantürkistler ve pro-
vakatorlar TKP-ye hufuz çarelerini bulmuşlar ve natla bunlardan bi. kıs-
mı şark halkları komünist üniversitesine kadar sokulmak küstahlığında
bulunmuşlardır.Bunlar,şark halkları komünist üniversitesinin Türk sektö-
ründe münevver oldukları için akademik terkihi teşkil etmişler ve hocama-
mız diye sakallı Ahmet Cevadın etrafında toplanmışlardır.Sovyetler Bir-
liyiine ve rehberlerine hakaretimiz hakaretimiz zehir sacan/suyu arayan
adam/kitabın muharriri Şevket Aydemir,Nureddin Vala ve Nazım Hikmet ve
başkalarında vardı.Bu münevver gruptan Türkiyeye gidenlerden beheri,uni-
versitedeki TKP-ni dağıtma gayretleriyle Türkiye hükümeti leyhine mesai-
lerinin,muhtelif devlet yüksek memuriyetlerine tayinleri suretiyle,mü-
kafatını görmüşler ve şahsen Ahmet Cevat ise Atatürkün yeni elifbe sa-
hasında vekili tayin edilmiştir.U

4.
Universitedeki o münevver grupdan aramızda bir tek Hazım Hikmet kalmıştır. Yazmasına gizmesine diyecek yok, bilakis teşvik ediliyor ve Sovyetler Birliğinde şair ve yazarlara cömertce bahş edilen her nimetden istifade ediyor; TKP üyesi olup olmadığının bunda bir rolü yok; neden icap etti de Nazım Hikmeti burada alelacele partiye/TKP/üye aldıklarına akıl ermiyor; acaba TKP idarecileri Türkiye'de Hazım Hikmetin, Türkiye'de teşkilatçısı bulunduğu ayrı ayrı iki TKP teşkilatını dağıttığını ve bu teşkilatların üyelerinin polise dâriklerini bilmiyorlarmı?

Hangi parti iktidarda olursa olsun Türkiye hükümetleri her zaman TKP-nin biaman ve ebedi düşmanı olagelmışlerdir. Türkiye hükümetleri, bütün varları yoklarıyla ve canlarıyla milli mücadeleye yardımı kendilerine şuar olarak kabul ve ilan ve bilfiil hayata tatbik ettikleri günlerde bile/1920-1922/Türkiye Komünist Partisi üyelerini toplu ve ayrı ayrı fertler olarak ifna edegelmişlerdir; Türk hükümetlerinin komünistleri yok etme siyaseti, Sovyetlerden bol bol ve hiç bir menfaat mukabili olmayarak, aldıkları ve alageldikleri yardım zamanlarında da devam etti; ben şahsen bunun şahidi oldum ve günlük hadiselerde hala bu durumu teyit etmektedir.

Türkiye halkı TKP-nin ve Sovyetlerbırniyi halklarının şaşmaz dostu olarak kalmaktadır. Türkiye halkı emperyalistlere karşı milli mücadelenin en ağır günlerinde Sovyetlerin kendilerine verdiği her taraflı verdiği yardımları hiç bir zaman unutmadılar ve unutmuyorlar; aralarında bulunugum 22 müddet zarfında buna inandım. Yalnız TKP idareci arkadaşlarına icap ederki parti faaliyet sahalarını Anadolu'nun en hücre koşelerine kadar genişletebilsinler. Bunun içinde, mefkurece sağlam, parti işlerinde tecrübe edilmiş ve halk ile beraber fiziki işlerde çalışmaya muktedir yoldaşları Anadolunun mümkün meskun yerlerine, daimi yaşamak üzere yerleşirmek lâzım; bu gibi arkadaşların halk arasında saygı ve sevgü sağlayacaklarına kendim şahid oldum; bunun içinde acele etmek tabii lâzım deyil.

Simdiki siyasi şerait dahilinde Türkiye'de TKP-nin takip edeceği yol şüphesiz çok manialı, sarp ve uçurumlarla doludur; büngelleride başarıyla aşmak içinde 1957 ve 1960 seneleri dünya komünist partileri Moskova müşaverelerinde kabul ettikleri bildirileri ve beyannameleri tam bir cesaretle ve enerjiyle hayata tatbik etmek lâzımdır.

Yolunuz açık ve şen olsun.

İşbu takririmle ifade ve izahına çalışdığım bazı hususları, aşağıdaki teklifler mahiyetinde muzakere ve kararınıza sunuyorum:

1. SBKP üyeleride dânil Türkiyeli komünist veya komünist olmayan emigrantların kayıtlarını tutmak;

2. Türkiyeli emigrantları TKP üyesi olsun olmasın, buldukları yerlerde SBKP partisi ilk parti teşkilatlarına bağlamak, eger, bu husus her hangi bir sebeple mümkün görülmiyorsa, bunları SBKP üyelerini en az ayda bir defa olmak üzere bir arada toplayarak, siyasi bilgilerini TKP-nin arzu ettiyi seviyede tutmalarını temin edecek, evelden hazırlanmış program dahilinde çalışmalarını teşkil etmek;

3. TKP üyesi arkadaşların parti üyelik hakkı ödemelerini dikkatle takip ve temin etmek;

4. Türkiye'de TKP-de hizmetleri sepkat etmiş parti üyeleri ve ileriki fikirli vatandaşlara ve teşkilatlar ile münasebet kurarak, bunları TKP kontrolüştürisi altına almaya çalışmak;

5. TKP-nin faaliyet sahasını Anadolu'nun içişlerine kadar çok dikkatli olarak genişletmek ve bunun içinde maziyleriyle partiye bağlı, emekleri sepkat etmiş ve çalışmaya kadir arkadaşları, daimi yaşamak üzere Anadolunun munasip görülecek yerlerine yerleştirmek veyahut bu gibi arkadaşları mahallinde tedarik etmek;

6. TKP esas itibariyle, faaliyetini bilfiil istihsalde bulunan işçi kadrosu etrafında toplamalıdır. İşçiden gelme büroklardan kaçınılmalıdır. Her hangi bir suretle kendi teşebbüsüyle Türkiye'den kaçarak gelmiş adamlara inanmamayı kendi faaliyetinde bir prensip olarak kabul etmelidir; Zerre kadar kendileri hakkında şühe uyandıranları derhal geriye veya istedikleri başka memleketlere ıade edilmelerine vasta olmalı ve hatta yardım etmelidir;

7. Türkiye'de çok dinlenen Türkçe radio neşriyatlarına çok dikkat etmek lâzımdır. Bu neşriyatı, ekseriya muhtelif sınıflara mensup ileri fikirli münevverler.

kirli münnevverler dinlemektedirlerki bunlarda tarih ve cari politika bahislerinden çok haberdar bulunmaktadırlar; bu neşriyatı tenkide tabi tu tanlara şahit oldum;

5. Muhtelif zamanlarda gelüpte Sovyetler birliyinde kalmış veya bıra kılmış Türkiyeli arkadaşlardan Türkiyeye gönülleriyle gitmek isteyenlerin bu isteklerine muvafakat etmek lâzımdır. Bu gibilerden zarar gelmez ,za- manında bilakis fayda gelir. Ben Türkiye'de gerek ceza evlerinde ve gerek se ceza evleri harıcında rast geldiyim, ve hatta sovyetler Birliyinden kaçmış olanlardan hemen hemen hepsini durumlarından şikayetçi ve Sovyetli ler Birliyiine gitmek için can attıklarına şait oldum. Bu suretle Türkiyeye gitmeleri ihtimali olanların beheri, az zaman zarfında, Sovyetler Birliyi ve TKP leyhine birer tebligatçı olacakları munakkaktır; aralarında belkide tek tek düşmanda çıkabilir, ne ehemmiyeti var, her halde bir Adnan Mendere yanuc İsmet İnönü olamazlar ya. Bu suretle hareket edildiği takdirde hiç olmazsa Türkiye idarecileri ve polisinin elinden, Sovyetler Birliyiine aley nine karşı kullanılan/Sovyetler Birliyinde Türkleri sibirlere sürüyorlar ve oradada soguktan ölüyorlar/ bir masalda silah olarak düşürülmüş olur.

Komünist selamlarıyla.

18/IV/1962a.

TÜRKİYE SOSYAL TÜSTAV TARİH ARAŞTIRMALARI

Yakup Demire muhtıram

hal tercümem: babamın demirci, anamın fakir kölü kızı olduğu, öksüz ve yetim kalarak bir köylü olan dayılarım nezdinde terbiye edildiyim, yedi senelik â idadi tahsilimi Gelibolu'da dldığım, İstanbul'da küçük zabıt(çavuş)mektebinde okuyarak mektepten çavuş olarak çıktığım, gönüllü olarak Çanakkale cephesine iştirakim, bir sene geceli gündüzlü harplerde bulunduğum Dersim ve Kafkas cephesine kıtâmla sevkim, şubat 1917de rus ordularına iltica ve Sarıkamış ve Baku'da Nargin adasında bir sene esaret hayatında bulunduğum, mülteci olmam hasebile bazı züppe pantürkist Türk subaylarının haksız hücumlerine maruz kalmam neticesi adıma rusçaya deyişmem, Baku kamunarlari tarafından diyer esifler meyânında tahliye edilmekliyim, dokuz ay Hazer denizinde, bir petrol gemisinde yagcı olarak çalışmam, Krasnovodsk limanında bolşevikler leyhine propaganda yaptığım için eser-menshevik hükümeti tarafından haps edilmekliyim ve bolşeviklerle beraber üç ay ceza evinde kalmaklığım, tahliye olduktansonra tekrar Baku'ye gelişim ve bolşeviklerle teşriki mesaiye bağlamam(şubat-aralık 1918). 45 sene SBKP üyesi olarak çalıştığım müddet zarfında parti amali uğrunda mücadele ederken iki defa sovyetler birliyinde ve iki defada Türkiyede cezaevlerine düşerek, çok ağır şerait altınvakitlerimi geçirdim; bütün bu yukarda yazdıklarım hatıratında mufassalan zikr edilmişlerdir. Simdi latin harfleriyle temyize çektiyiwhatıratım, öze, bir işçi, kendisinde kırk beş sene namuslu bir komunist olarak yazdığım bu hatıratımı türk gençliyiine ittihaz ediyor ve okumalarını samimi kalpten tavsiye ediyorum ve TKP merkez komitasını ve bilhassa burada mîmessîli bulunan senin yardımını istiyorum.

Benim Türkiye hükümeti casusu olduğum, TKP'yi burada içinden yıkmaya memuredidiyim ve Türkiyede bulunduğum 22 sene müddet zarfında TKP ve üyeleriyle minasebetde bulunmayarak, ^{33yale.} troskist doktor Fuat Sabitle temasta bulunduğum gibi Türk arkadaşlar arasında deveam edüp gelen dedi kodulara son vermek zamanı gelmiştir sanırım

Hatıratında tasrih ettiyim gibi ben, kaderin Türkiye sınırları dışına attığı bir Türkiyeli ve şimdide Türkiyeli bir komunistim olarakta ayakta durabildiğim müddet zarfında TKP ve SBKP-ne bilgi ve kabiliyetim müsaade

ettiği derecede hizmet etmek azmindeyim, böyle ve muhakkak tahmin ediyorumki Sovyetler birliğinin her yerinde bulunan asalları Türkiyeli komünistlerde benim bu fikrime iştirak ederler. Senelerdir hayatlarını komünist partisi amaline hasır etmiş bu gibi arkadaşlarla ayrı ayrı veya bilvasta görüşürük olarak ve konuşularak kendi ve istidadlarına göre kendilerine tekliflerde bulunmak TKP için herhalde faideli ve hayırlı olur kanaatindeyim,

hususen beni ele alalım; Her komünist partisi gibi TKP idarecileri için, partinin mazisi ve tarihi, müstakbel parti faaliyeti için, çok ehemmiyet haizdir, bu hususu takdir ettim çünkü 1958 senesi Sovyetler biligine geldiğim gündüberi, TKP tarihine ait vesikalara arşivlerden toplamak peşine koyuldum ve marız kaldığım bazı güçlükleri yenmek içinde Marat'ın bir kaç defa yardımına muracaat ettim fakat bütün gayretlerim boşa çıktı, tekrar bu husustaki isteyimi ileri sürüyor ve TKP ve Onun müessili Yakup Demirin yardımını diliyorum. Bu istediğim yardımlara mazhar olamadığım için şimdiki yazmam olduğum hatıratım ancak bir roman şeklini aldı, fakat roman oldukça vesikalara istinat etmektedir, daha ilerde yardım görürsem tekrar yazacağım esaslı bir eser olacağını inanıyorum, hele sizlerinde birinizin okuyup keşif fikir ve tashihlerinizi yaptıktan sonra .

Şimdilik bütün bu yazdıklarım ile tekrar ediyorum arkadaşlarında fikirlerine tercüman oluyorum. Kanaatindeyim.

komünist selamlarla:

4 / 10 / 1963 n.

C. Hype